

При разработке инновационных проектов целесообразно не только ресурсные возможности, но и технологический потенциал, а также финансовые средства для модернизации. Реальные достижения эффективных инновационных результатов можно ожидать только в том случае, когда первичные сырьевые ресурсы страны комплексно станут вовлекаться в процессы производства, когда будет создана рациональная и эффективная система транспортировки продукции. Конкурентоспособная инновационная стратегия должна базироваться на устойчивом развитии, на социальной эффективности и ответственности бизнеса. Ориентированность на социальную ответственность, подстегивает бизнес к поиску новых технологий, ориентированных на ресурсосберегающее и экологичное производство, что в свою очередь двигает инновационный процесс в целом и совершенствует инновационную стратегию и приводит к конкурентному преимуществу предприятий. Эффективным вариантом повышения конкурентоспособности субъектов хозяйствования может стать наличие одной из важнейших подразделений, а именно научно-исследовательской и проектно-конструкторской службы, создание которых, даст возможность усилить связь науки с производственной сферой, коммерциализировать разработку и осуществление инновационных проектов, обосновать экономическую целесообразность внедрения научных разработок, доводить научные разработки до уровня опытных образцов, а также привлекать инвестиции в развитие и внедрение новых разработок и инновационных проектов.

1. Караев Р.Ж. Теоретико-методологические основы инновации, как экономической категории – Статистика, учет и аудит, №1(36), 2010г., - с.136-140. – 0,3 п.л.
2. Зарубежный опыт государственного регулирования инновационных процессов. Материалы НТК “Актуальные проблемы РК и стран СНГ в условиях глобализации: социально-экономический и правовой аспект”, ВКРУ 19-20 апреля 2007г.
3. Варавин Е.В. Венчурное финансирование: проблемы развития и опыт развитых стран. Материалы МПК “Независимый Казахстан: история и современность”, 07 декабря 2006г., ВКГТУ.
4. Губанов С. Глубинные проблемы инвестиционных процессов. Экономист, 2004, №6.
5. Мелкумов Я.С. Организация и финансирование инвестиций. М.-ИНФРА-М,200

Ш.Ш. Джанабергенова

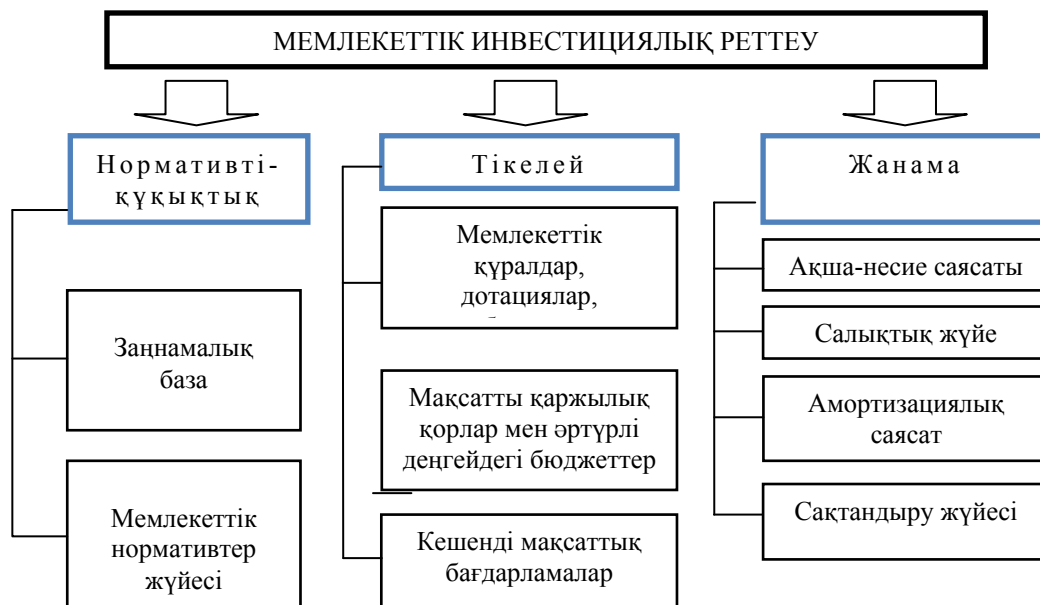
ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ НАҚТЫ СЕКТОРЫНА ИНВЕСТИЦИЯНЫ ТАРТУ МЕХАНИЗМІ МЕН МЕМЛЕКЕТТІК ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ РЕТТЕУ

Нарықтық қатынастарды қалыптастыру және одан әрі жетілдіру кезеңінде экономиканы инвестициялау процесін реттеуде басты рөл осы процесті ынталандыруға шақырылған өзінің мақсатты бағытталған саясатына ие мемлекетке беріледі. Меншіктік қатынастардың өзгеруімен, экономиканы нарықтық реформалау бойынша шараларды іске асырумен байланысты мемлекеттің рөлі жеткілікті белсенді болып қалуы керек және заңдылық пен тәртіптіліктің кепілі ретінде қызметін шектемеуі қажет. Сол уақытта серпінді қайта құрушылық қажеттіліктеріне жауап бере алатын мемлекеттік реттеу қоғамдық эксперименттеудің негізі және оның катализаторы бола тұрып, өзгермелі жағдайларды есепке алуы керек.

Инвестициялық қызметті реттеу процесінде мемлекет бір уақытта бірнеше қызметтерді орындауы керек, әсіресе: ссудалық пайыз, ақша, несие және амортизациялық саясаттар арқылы іске асырылатын дамыған нарықтық экономикада инвестициялау процесін басқару бойынша жеке бизнестің капитал салымындағы жалпы көлемді реттеу (ынталандыру немесе шектеу); салықтық және несиелік жеңілдіктер, мысалы, инвестициялық ахуал арқылы белгілі бір кәсіпорын, сала және сфера қызметіне капитал салымын таңдамалы ынталандыру; ірі корпорациялардың қызметі мен жоспарларын келістіру жолымен белгілі бір өндірістік

қуаттылықты кіргізу немесе шығару мақсатымен инвестициялық процеске тікелей әкімшілік араласу.

Мемлекеттік инвестициялық реттеуді экономикалық өсу мен макроэкономикалық тұрақтандыру мақсатында инвестициялық нарық қатысушыларына тікелей және жанама әрекет ету әдістері мен формаларын мемлекеттің біртіндеп және мақсатты бағыттап қолдану процесі деп түсінуге болады (1-сурет).

1-сурет. Мемлекеттік инвестициялық реттеу әдістерінің құрылымдық схемасы

Экономиканың нақты секторын дамыту және қалпына келтіру, бір жағынан, мемлекеттік органдардың инвесторлармен, басқа жағынан - экономикалық қатынастардың басқа да қатысушылары мен шаруашылық етуші субъектілердің өзара қатынастарының механизмдері мен принциптерін регламенттейтін және инвестициялық қызметтің ұлттық құқықтық режимін анықтайтын заңнамасыз іске асырылмайтын ұзақмерзімді инвестициясыз мүмкін емес.

Инвестициялық қызметті реттеу сферасындағы құқықтық база үшін қазақстандық нарықта отандық, сондай-ақ шетелдік инвесторлардың қызмет етуінің біркелкі режимі мінезді. Қазақстанда инвестициялық қызметті реттейтін базалық нормативті акт 2003 жылы қабылданған Қазақстан Республикасының «Инвестициялар туралы» Заңы саналады. Ол инвесторларға бірнеше пункттер бойынша кепілдіктердің түрлерін береді.

Әлеуметті-экономикалық дамудағы ұзақмерзімді мақсаттар әрдайым қысқамерзімді мақсаттарға сәйкес келе бермейді. Елдің әлеуметті-экономикалық дамуындағы түбегейлі өзгерістерге жетуде әлеуметтік параметрлерді қатаң сақтау кезінде ақша-несиелік, бюджетті-салықтық құралдарды белсенді қолдана отырып, елдің нақты секторында іскерлік белсенділікті ынталандырумен қатар, инвестицияның маңызды өсуін ғана қарастырып қоймайтын ұзақмерзімді инвестициялық стратегияны жүргізу қажет. Мұның барлығы мемлекеттің реттеу қызметін айтарлықтай күшейту кезінде ғана мүмкін болады.

Орта- және ұзақ- мерзімді инвестициялық стратегия Қазақстанның ұлттық экономикалық мүддесін жоғарылатуға бағытталуы, ел экономикасының бәсекеқабілеттілігін арттыру және тұрақты экономикалық өсу негізінде халықтың өмір сүру деңгейін көтеруді қамтамасыз ету керек. Осыдан басқа, барлық қолда бар ұлттық инвестициялық ресурстарды мобилизациялауға, шетел капиталын тартуға және оларды рационалды бөлу мен қолдануға бағытталған шаралар кешенін жүргізу керек. Бұл шараларды іске асыруға мемлекеттің бюджеттік, салықтық, несиелік, валюталық, ақшалай саясаттарының барлық құралдары бағытталуы қажет. Қазақстан экономикасының әлі ресурстарды жинақтаудан алыс екенін

есепке ала отырып, инвестициялық қызметті мемлекеттік реттеу механизмдері осы мақсаттарға жетуге бағытталуы қажет.

Мемлекеттік инвестициялар – қажетті әлеуметтік өзгерістер мен өндірістік және әлеуметтік инфрақұрылымдардың нақты салаларын қолдау мен салыстырмалы дамытуды қамтамасыз ететін экономиканы реттеудің маңызды факторы. Мемлекеттік инвестициялардың мақсаты – кумулятивті процесті қалыптастыруда дамудың ішкі факторларына мүмкіндік беру.

Нақты секторда инвестициялық белсенділікті ынталандыру мақсатында мемлекет экономиканы қайта құру процесін белсендендіруді, сонымен қатар экономикадағы мемлекеттік меншікті басқару мен тиімді қызмет етуін жоғарлатуды қарастыратын «қатан» өнеркәсіптік саясатты жүргізуі қажет. Экономикалық реформалау жылдары Қазақстанның өнеркәсіптік құрылымы маңызды өзгеріске ұшырады. Мұнай, газ, қара және түсті металлургия өнімдерін өндіру және өңдеумен байланысты салалардың үлес салмақтары өсті. Макроэкономикалық тұрақтылыққа жетуге байланысты, стратегиялық акценттер экономикалық өсуді қамтамасыз етуге ауыстырылуда. Бұл экономикалық реформалардың экономиканың нақты секторына ауысуын қарастырады. Қазақстанның өнеркәсібіндегі құрылымдық өзгерістер келесілерді талап етеді: жаңа мемлекеттік өнеркәсіптік саясаттың жүргізілуін, шығарылған ұлттық өнімді өткізу нарығы мен оны қамтамасыз ету үшін ақшалай қаражаттарды іздестіру.

Мемлекеттік дотациялар мен субсидиялардың көмегімен мемлекеттік кәсіпорындардың, дамудың басымдылықты аудандарында меншіктің аралас түрлерін дамыту үшін нақты секторға қолдау көрсету мақсатты. Жекелеп алғанда, олар қосымша жұмыс орындарын құруға, қайта игеріліп отырған аймақтарды дамытуды ынталандыруға, ауыл шаруашылығындағы, көліктегі және өндіру өнеркәсіптерінің кейбір салаларындағы шығындардың бір бөлігін жабуға бағытталады.

Экономиканың нақты секторында инвестициялық қызметті жандандыру үшін монополияны шектеу, шаруашылықтандырудың баламалы формаларын дамыту жолымен өндірістік сферада бәсекені белсенді ынталандыру қажет. Бағаларды реттеу әртүрлі тарифтер белгілеу жолымен тауарлар мен қызметтердің белгілі бір түрлері бойынша мемлекет арқылы жүргізіледі. Бұл ең бірінші, экономиканың мемлекеттік секторының өнімдеріне тиесілі.

Мемлекеттік реттеудің маңызды әдісі мақсатты республикалық бағдарламаларды арнайы бюджеттік қорлар арқылы қаржыландыру болып табылады. Бұл қорлар қаржы жүйесінің икемділігі мен маневрлігін жоғарлатады.

Мақсатты қаржылық қорлар жеке және заңды тұлғалардың өзіндік аударымдары, займдар, сауда-саттық жүргізуден түсетін табыстар, салықтық емес мінездегі алымдар мен аударымдар, ерікін бюджеттік қаражаттардың және заңнамалармен тыйым салынбаған басқа да көздер есебінен құрылады.

Қазіргі жағдайда экономиканың нақты секторын мемлекеттік қолдау жеңілдетілген салық салу, несиелеу, сақтандыру жүйелерін, сондай-ақ республикалық және жергілікті деңгейлерде қаражаттар бөлумен нақты тауар өндіруші мен нақты өндірістің баға белгілеуін мемлекеттік реттеу қарастырады.

Инвестицияны мемлекеттік реттеудің тікелей әдісін мемлекеттік келісімшарттық жүйе атқарады. Мемлекеттік тапсырыспен сәйкес экспортқа жеткізілетін тауарлар бойынша, мемлекеттік тапсырыс жасаған ұйымның бюджетінен кәсіпорынға экспорттық өнім өндіру бойынша шығындарды қайтару керек, залалды экспорт жағдайында дотация бөлінуі керек.

Мемлекеттік келісімшарттық қаржыландыруға мемлекеттік бюджет қаражаттарынан бөлек, мақсатты қорлар қаражаттары мен банктік несиелерді тарту мақсатты. Келісімшарттық жүйенің негізінде мердігер және субмердігер механизмдерін құру жолыменен сыртқы саудада, аймақтар арасындағы өзара қатынастар жүргізілуі мүмкін.

Қызмет үшін ресурстарды қалыптастыруды реттеудің маңызды әдісі ретінде жергілікті бюджеттердің қаражаттарын қолдану шығады. Республикалық және жергілікті бюджеттің өзара қатынастары әртүрлі жолдармен жүзеге асырылады. Мысалы, жергілікті деңгейлердің

қарыздық міндеттемелерін кепілдеу, муниципалдық облигациялармен төленетін жергілікті әкімшіліктің пайыз сомаларын салықтан босату арқылы, жергілікті жобаларды тікелей мақсатты орталықтан қаржыландыру және жергілікті органдардың өздерімен іске асырылатын жобалар мен бағдарламаларды қаржыландыру үшін мақсатты дотациялар мен несиелер бөлу арқылы әлемдік тәжірибеде мемлекеттік реттеудің тікелей әдісіне сыртқы сауданы квоталау мен лицензиялауды жатқызады.

Инвестициялық процестерді экономикалық реттеудегі мемлекеттің рөлінің күшеюі үкіметпен қарастырылатын инвестициялық бағдарламаларды өткізу мен капитал салымына кеткен шығындардың толық көлемін де қаржыландыруды қарастырады. Бұл сұрақты шешу бюджеттік жоспарлау сапасын жалпы жақсартумен, белгіленген бюджеттік тапшылық деңгейі шегінде шығындарды қаржыландыру мен мемлекеттік бюджет кірістерін қалыптастыру бойынша жобаларды орындаумен байланысты. Сонымен бірге бұл инфляцияны төмендету мақсатында инвестицияға мемлекеттік шығыстарды секвестрлеу (қаржыландыруды жеткізбеу) жолымен тапшылық мөлшерін қысқартудың қалыптасқан тәжірибесінен бас тартуды қарастырады. Бұл шараны өткізу, біздің ойымызша, мемлекеттік инвестициялық тапсырысты тұрақтандыруға, инвестициялық нарықтағы мемлекеттік сектордың қалпына келуі мен одан әрі кеңеюін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Капитал қозғалысын мемлекеттік реттеудің маңызды элементі және оны экономиканың нақты секторын дамытуға бағыттау капитал шоғырлануы мен оның икемді оперативті қозғалысын, инвестицияға жинақтарды трансформациялау механизмдерімен қамтамасыз ететін ақша-несие жүйесі болып табылады.

Ақша-несие жүйесінің негізгі қызметі материалдық және материалдық емес өндірісті және халықаралық қатынастарды үздіксіз және тиімді ақша ресурстарымен қамтамасыз ету болып табылады. Толығымен, ақша-несие жүйесі банктік және банктік емес, зейнеткерлік, сақтандыру және пошталы-жинақтау жүйелемелері түрінде көрсетіледі.

Елдің банктік жүйесі Ұлттық банк, оның территориялық бөлімшелері мен банктердің жинағы, олардың бірлестіктері, биржалар және ақша ресурстарымен сауда жасайтын аудандар түрінде көрсетіледі, олардың іс-әрекеттері Ұлттық банкпен регламенттеледі.

Банктік емес жүйесі іс-әрекеттері салыстырмалы банктік заңнамамен регламенттелетін институттар түрінде көрсетіледі. Оларға жататындар: пошталы-жинақтау жүйесінің институттары, ломбардтар, несиелік кооперациялар (несие серіктестіктері мен өзара несиелер қоғамының кеңестері), қаржылық компаниялар (факторингтік, венчурлық және т.с.с.) және т.б.

Сонымен қатар қаржылық нарықта сақтандыру және зейнеткерлік жүйелер қызмет етеді. Олардың қызметтері заңдылық актілермен регламенттеледі. Оларға бірінші кезекте сақтандыру қорлары мен компанияларын, инвестициялық компанияларды және қорларды, зейнеткерлік қорларды жатқызуға болады. Ақша-несие жүйесінің аталып кеткен субъектілері ақша ағымдарын бөлу мен құруға қатысады. Мамандандырылған несиелік-қаржылық институттар несиелі-есептік қызметі бойынша Ұлттық банкке бағынышты, ал кәсіби қызметтерінің басқа тірлері бойынша – бағыныштылығына қарай сәйкестендірілген ведомстваларға бағынышты болып келеді.

Инвестицияның маңызды көзі банктік жүйеде шоғырландырылған қаржылық ресурстар болуы керек. Банктік жүйеде жинақталған қаражаттарды ауыл шаруашылығы мен өңдеу өнеркәсіптеріне Ұлттық банктегі олардың активтерін кепілдімеге қоя отырып, үлкен және сенімді банктер арқылы бағыттау қажет. Қаржылық және өнеркәсіптік капиталдардың бірігуі бойынша шараларды заңдылық қолдаумен жолдау қажет.

Банктік жүйені экономиканың нақты секторына бағыттау коммерциялық банктердің келесідей позитивті өзгеруіне алып келеді және маңызды мүмкіндіктер береді:

- банктерді несиелеуге ғана емес, сонымен қатар инвестициялауға бағыттау;
- банктердің жаңа инвестициялық технологияларын пайдалану;
- нақтылау негізінде қаржы-өнеркәсіптік топтарды жаңғырту;
- нақты секторда ақша айналымын көтеру;

- тәжірибеге банктік тәуекелдерді төмендетудің тиімді механизмдерін енгізу;
- банкте барлық ұқсас қызметтерді бағыттау – несиелеу, инвестициялау, инвестициялық жобалардың қаржылық менеджменті;
- банк өкілдерін қаржыландыратын кәсіпорындардың менеджментіне енгізу;
- менеджментті түбегейлі жетілдіру.

Инвестициялық ресурстарды реттеу үшін ойластырылған салық саясатына үлкен мән беріледі. Салықтық реформа өте өзекті, ең алдымен кәсіпорындар үшін, фискалды саясаттан инвестициялық белсенділікті ынталандыру элементіне өту керек. Экономиканың нақты секторына инвестицияны жоғарлату мүддесінде іске асырылатын салықтық реформалардың негізгі принциптері келесідей болуы керек:

- салық салынатын объектілердің санын кеңейте отырып, салық салу деңгейін төмендету;
- салалық және уақытша мінездегі салықтар бойынша шартталмаған жеңілдіктердің санын минимумға дейін жеткізу;
- шетелдік инвесторлар үшін жеңілдетілген салық салудың ерекше тұрақты режимін белгілеу.

Инвестициялық процестерді мемлекеттік реттеудің маңызды жанама әдістерінің бірі салық алудан босатылған, пайданың бір бөлігін аудару жолымен қалыптасатын сәйкестендірілген қор есебінен өндіріс құралдарының рухани және табиғи тозуларын қалпына келтіруді қамтамасыз ететін амортизациялық саясат болып табылады.

Инвестициялық белсенділіктің төмендеу әсерінен Қазақстан экономикасының нақты секторындағы негізгі капитал өте ескірген, экономиканың көптеген секторында техникалық деградациялау жүріп жатыр.

Қазақстанның нақты секторын дамыту мен қайта қалпына келтіру үшін амортизациялық саясат ауданында әлемдік тәжірибені қолдану қажет. Тездетілген амортизация саясаты, яғни негізгі капиталдың құнын неғұрлым қысқа мерзімде жоғары ставкамен аударуға рұқсат беру саясаты көптеген елдерде қолданылады. Негізгі капиталды тездетіп амортизациялаудың екі тәсілі әйгілі. Бірінші тәсілінде негізгі капиталдың нормативті мерзімі жасанды қысқарту және сәйкесінше амортизация нормасы өсіріледі. Негізгі капиталдың барлық түрі үшін амортизация мерзімі маңызды қысқартылды: ұзақ уақыт қызмет ететін ауыр жабдықтар үшін – 10 жыл; орташа жабдықтар үшін – 5 жыл, тез рухани тозуға ұшырайтын өндірістік және кеңселік жабдықтар үшін – 3 жыл. Үкімет сәйкестендірілген жабдықтардың түрлері үшін 7-5-3 жылдық схема бойынша амортизациялық аударым мерзімдерін бекітті және көліктік құралдар мен персоналды ЭЕМ-ның ғылыми жабдықтары үшін ерекше жеңілдіктер берді.

Амортизацияны тездетудің екінші тәсілі жабдықтың қызмет ету нормативті мерзімін қысқартпай-ақ, жекеленген фирмаларға бірінші жылы амортизациялық аударымды жоғарылатылған мөлшерде жасауға, бірақ одан кейінгі жылдары сәйкесінше оларды төмендетуге рұқсат беру.

Республиканың қазіргі жағдайында, әсіресе оның басымды салаларында тездетілген амортизациялық нормасын қолдану неғұрлым тиімді болып келеді. Негізгі қорларды қайта бағалау мен оларды әрі қарай индексациялау инвестицияның күрделі көзі болуы мүмкін.

Техниканың 5-7 жыл қызмет ету мерзімімен негізгі өндірістік қорлардың активті бөлігі бойынша амортизациялық норма 15-20%-ға дейін көтерілу керек. Қалыптасқан жағдайда кәсіпорындар өмір сүру үшін амортизациялық аударымдарды есептеуді негіздеу қажет. Амортизацияны өсірген кезде негізгі қорларды толық қалпына келтіруге әрбір келесі жылдардағы инфляция нормасын болжауды есепке ала отырып жыл сайын индексациялануы керек. Инфляция жағдайында амортизациялық аударымның нақты көлемдерін олардың нормативті деңгейіне жеткізуге мүмкіндік беретін механизм жеткілікті жақсы анық. Ол мыналарды қарастыру керек: негізгі қорларды кезеңді қайта бағалау; амортизациялық аударымдарды мерзімді индексациялау; инвестициялық тауарлар мен қызметтерге бағаның өсуімен сәйкес амортизация нормасын өсіру.

Осыған орай, инвестициялық белсенділікті жандандыру үшін келесілерді енгізетін мемлекеттік реттеудің тездетілген шаралар жүйесі қажет:

1. Мемлекеттік және жеке инвестицияларды рационалды қолдану, мемлекеттік инвестициялық бағдарламаларды қалыптастыру механизмдерін жетілдіру;

2. Отандық тауарлардың бәсекеқабілеттілігін жоғарлату және экономикада ұдайы өндіру процестерін қалпына келтіру мақсатымен инвестициялық қызметтердің нақты бағыттарын анықтау;

3. Инвестицияға жинақтарды аударудың тиімді жүйелерін құру мен бағалы қағаздар нарығын дамытуға мемлекет жағынан көмек көрсетілу;

4. Экономиканың нақты секторына банктердің инвестициялық қызметтерін күшейту мақсатымен банктік сфераны қайта ұйымдастыру;

5. Өндірістік сфераға бағытталған инвестицияларға кепілдендірудің тиімді жүйесін құру бойынша жұмыстарын жалғастыру;

6. Инвестициялық салымға кәсіпорындардың өз қаражаттарын көбейту үшін амортизациялық саясатты жетілдіру.

Инвестицияны мемлекеттік қолдау мақсаты экономиканың дамуына және инвестицияларды ынталандыруға қолайлы инвестициялық климатты жасау, қолданыстағы өндірістерді заманауи технологиялармен жабдықтап жаңарту және кеңейту, Қазақстан кадрларының біліктілігін арттыру және қоршаған ортаны қорғау.

Инвестицияларды мемлекеттік қолдауы инвестициялық преференцияларды беруде тұрады.

Инвестициялық преференциялар мынадай жағдайларда беріледі:

- тиісті инвестициялық қызметтің Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысымен Экономикалық қызмет түрлерінің жалпы классификаторының (ЭҚЖК), 4-т белгі дәрежесінде бекітілген қызметтердің басыңқы түрлерінің тізбесіне сәйкестігі;

- жаңаны құру, қолданыстағы кәсіпорындарды заманауи технологиялармен жабдықтап жаңарту және кеңейту үшін Қазақстан Республикасы заңды тұлғасының тіркелген активтеріне инвестиция беру;

- Инвестициялық жобаны іске асыруға өтінім берген, Қазақстан Республикасы заңды тұлғасының «Инвестиция туралы» Заңының, 19 бабында тізілген қаржылай, техникалық және ұйымдастыру мүмкіндіктерінің барын растайтын қажетті құжаттарды беру.

Инвестициялық салық преференциялары. Инвестициялық салық преференциялары корпорациялық табыс салығына, мүлік және жер салығына Қазақстан Республикасының Салық Кодексінде (138-140 баптың 5-бөлімі) анықталған тәртіп бойынша беріледі.

а) корпорациялық табыс салығы бойынша преференциялар:

- жаңа өндірістер құру, жұмыс істеп тұрғандарын кеңейту мен жаңарту мақсатында тіркелген активтерге инвестицияларды жүзеге асыратын салық төлеушілердің, 10 жылдан аспайтын мерзімге тіркелген активтерін пайдалануға енгізу бағаларының жылдық жиынтық табысынан қосымша шегерімдер жасауға құқығын береді;

- бір ғана (жалғыз) қызмет түрінің шеңберінде инвестициялық жобаларды іске асырушы жаңа кәсіпорындарға - 10 жылға дейінгі мерзімге алынған инвестициялық қызметтерден алынған табыстан босатылуын ұсынады. (айтылған норма Салық кодексінде)толықтырулар енгізу жолымен 2005 жылдың 1 қаңтарында орнатылды).

Анықтама: Қолданыста заңға сәйкес түзетулер есебімен салық төлеушінің табысына салық салынуы (заңды тұлғалардың), шығындар сомасына кемітілген 30% мөлшерде (корпорациялық табыс салығына)салық салынуына тиісті.(корпорациялық табыс салығына).

б) мүлікке салық бойынша преференциялары 5 жылдық мерзімге дейінгі инвестициялық жоба шеңберінде жаңадан іске қосылатын тіркелген активтері бойынша салық төлеушіге мүлік салығынан босатылуына мүмкіндік береді;

в) жер салығы бойынша преференциялар салық төлеушіні жер учаскелеріне жер салығын төлеуден босатады, егерде инвестициялық жобаны жүзеге асыру үшін алынған жер учаскесі 5 жылдық мерзімге болса.

Преференцияларды қолдану мерзімі тіркелген активтерге инвестициялардың көлеміне қарай әрбір жекелеген жағдайда айқындалады.

Инвестициялық салық преференцияларын бастапқы қолдану уақыты, инвестициялық преференцияларды беру туралы келісім-шартта Қазақстан Республикасы Салық кодексінің 139 бабына сәйкес белгіленеді:

- келісім-шарт жасау кезінде шаруашылық қызметті жүзеге асырушы салық төлеушілерге - тіркелген активтер іске қосылған жылдан кейінгі жылдың 1 қаңтарынан бастап;

- жаңа кәсіпорындар үшін - өндіріске бағытталған объектілерді пайдалануға мемлекеттік қабылдау комиссиясы қабылдаған күннен бастап.

Инвестициялық салық преференциялары:

- 1) қызметтеріне, арнайы салық тәртібі қолданылатын;
- 2) келісім-шарт бойынша қызметтері жер қойнауы байлықтарын пайдалануға;
- 3) заттай гранттар тұрғысында берілген тіркелген активтеріне қатысты берілмейді.

Баж салығын салудан босату. Инвестициялық жобаларды пайдалануға енгізетін құралдардың импорты жағдайында және оның жинақтаушыларына баж салығын салудан босату беріледі. Баж салығын салудан босату келісім-шарттың мерзімі біткенше беріледі, бірақ, келісім-шартты тіркеу күнінен 5 жылдан көп емес. Баж салығын салудан босату және оның мерзімін ұзарту шешімін инвестиция жөніндегі өкілетті орган қабылдайды.

Қолданыстағы заңға сәйкес баж салығын салу ақысы, жалпы кеден - тарифтік саясаты шегінде анықталады және КС кодификациясына сәйкес орнатылады. Импорты баж салығы салынатын тауарлардың және салық салу мөлшерлері Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1996 ж.14.11. №1389 «Әкілінетін тауарларға баж салығының мөлшері туралы» қаулысында белгіленген тізімде келтірілген.

Мемлекеттік заттай гранттар. Мемлекеттік заттай гранттар дегеніміз – бұл заңды тұлғаға инвестициялық жобаны іске асыру үшін қолдануға немесе жер ресурстарын уақытша өтеусіз пайдалануға, келісім-шарттағы инвестициялық міндеттерді орындаған жағдайда, заттай гранттарды кейіннен жекеменшікке беретін республикалық және коммуналдық жекеменшіктегі мүлік.

Мемлекеттік заттай гранттары жер учаскелері, ғимарат, құрылыс орындары, көлік және құралдар, санақ техникасы, өлшеуіш және реттеуші заттар, көлік құралдары, (жеңіл автокөлігінен басқа) өнеркәсіптік және шаруашылық құрал-саймандары ретінде беріледі.

Мемлекеттік заттай грантының ең үлкен мөлшері, (инвестиция жобасының мөлшері) ҚР заңды тұлғасы тіркелген активтерінің инвестиция мөлшерінің отыз пайызынан көп болмауы қажет. Егерде сұраған мемлекеттік заттай гранттың мөлшері талап етілгеннен көп болса, Қазақстан Республикасының заңды тұлғасы мемлекеттік заттай грантының ең көп мөлшерін бағалаған құнының айырмасын төлеп сұраған мүлікті алуға құқығы бар.

---

1. Инвестицияларды мемлекеттік қолдау шаралары туралы [Текст] // Орталық Қазақстан. - 2010. - 27 қараша (№194-195).

2. Инвестициялар тарту - оның негізгі көзі тікелей шетелдік инвестициялар болуы тиіс [Текст] / А. Орынханова // Экономика. - 2010. - 25 қараша - 1 желтоқсан (№47). - (Ұлттық экономикалық идея).

3. Қазақстан экономикасындағы инвестициялық саясат барысы [Текст] / Қ. С. Байшоланова, Г. Жакупова, Д. Боскинова // ҚазҰУ хабаршысы. Экономика сер. = Вестник КазНУ. Сер. экономическая. - 2008. - №2. - С. 56-60 б.

4. Инвестициялар туралы Қазақстан Республикасының 2003 ж. 8 қаңтардағы N 373-ІІ Заңы (2006.31.01. берілген өзгерістер мен толықтырулармен).

5. http://e.gov.kz/wps/portal/Content?contentPath=/Web%20Content/business/st_bus_regul/invest/article/904&lang=kk

***

В данной статье рассмотрены механизмы привлечения инвестиций в реальный сектор экономики Казахстана, а также были предложены конкретные задачи по улучшению государственного регулирования инвестиционной деятельности.

***

In this article the mechanisms of bringing in of investments are considered in the real sector of economy of Kazakhstan, and also concrete tasks were offered on the improvement of government control of investment activity.